

z p r a v o d a j

XX. ročník

10
2009

- 2 Editorial
Ukončování středního vzdělávání, informační zdroje, názory Francouzů na bac.
- 3 Znovu terminologie odborného vzdělávání 2
Formativní a sumativní hodnocení; uznávání a validace výsledků učení.
- 3 Absolvování středních škol v zemích OECD
Z publikace Education at a Glance 2009.
- 5 Evropská síť EUNEC
Síť, kterou tvoří 17 Rad pro vzdělávání z 15 zemí EU, slouží především k výměně zkušeností.
- 6 Ukončování středního vzdělávání v Evropě 2
Skupina zemí, v nichž jsou jednotná zadání zkoušek různá pro střední všeobecně vzdělávací a střední odborné školy. (Dánsko, Francie, Kypr, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta - pokračování v příštím čísle.)
- 11 Program EU Grundtvig – cíle a hlavní body
Program Grundtvig jako součást Programu celoživotního učení EU.
- 14 Co nového v časopisech
Journal of vocational education and training, 2009, No. 2.
- 15 Nové knihy v knihovně
Úprk rozumu; Visegrád 1335; Umění rétoriky; Disrupting class...
- 16 Zajímavé internetové adresy
NAEP.

Editorial

Díváte se na Modrou síň stockholmské radnice, v níž se začátkem měsíce opět udělovaly Nobelovy ceny. To 12. a 13. listopadu se ve Stockholmu bude debatovat o současné úloze odborného vzdělávání (viz podrobněji Zpravodaj 6/2009, s. 4), ne však na radnici, ale v konferenčním centru. Účastníci konference se sejdou v budově, jejíž historie je se vzděláváním úzce spojena. Norra Latin (v překladu nejspíš severní

latinská) byla otevřena v roce 1880 jako vyšší všeobecně vzdělávací škola. O sto let později byla škola zavřena a třídy byly přestavovány na zasedací místnosti a sály s kapacitou od 12 do 400 lidí. (Konference o odborném vzdělávání se má zúčastnit kolem 200 lidí.) Renovace byla dokončena v roce 1989, kdy budova Norra Latin začala fungovat jako konferenční centrum.

V tomto čísle pokračujeme v přehledu způsobů ukončování středního vzdělávání v Evropě skupinou zemí, které mají různá celostátní zadání maturitní zkoušky pro střední všeobecně vzdělávací a střední odborné školy. Tato skupina je nejpočetnější, a proto jsme ji rozdělili na dvě části. Druhou část uveřejníme v listopadovém čísle. Jak jsme se již zmiňovali v minulém editoriale, tento přehled by bylo velmi obtížné zpracovat bez informační sítě Eurydice a jejích elektronických a tištěných publikací. Ukončováním středoškolského studia se však zabývá také OECD ve své každoroční zprávě nazvané (v doslovném překladu) Zběžný pohled na vzdělávání. Z elektronické podoby letošního vydání, které je volně ke stažení na webových stránkách OECD, jsme pro Zpravodaj přeložili statistické údaje o žácích ve středních školách v zemích OECD a tabulku, která ukazuje požadavky jednotlivých zemí na ukončování programů středoškolského vzdělávání. Pozornému čtenáři neujde, že údaje OECD se někdy zcela neshodují s údaji Eurydice. To je pravděpodobně způsobeno poněkud odlišným přístupem k tématu a různými definicemi středoškolského vzdělávání. V době, kdy byl článek Absolvování středních škol v zemích OECD hotov, přibyla do knihovny publikace Ústavu pro informace ve vzdělávání České školství v mezinárodním srovnání (viz rubrika Nové knihy v knihovně), v níž můžete najít téměř stejné informace. Naštěstí jsou v publikaci ÚIV pouze grafy, zatímco ve Zpravodaji tabulka. Mohli byste ocenit rychlost zpracování a publikaci si přijít vypůjčit.

V souvislosti s ukončováním středního vzdělávání ve Francii je zajímavé sledovat, jak se mění postoj Francouzů k baccalauréatu (bac) se stoupajícím počtem maturantů neboli bakalářů. Vloni slavil bac 200leté výročí svého založení, za kterým nestál nikdo jiný než Napoleon. V roce 1900 složilo bac pouze jedno procento lidí z příslušné věkové skupiny, v roce 2007 to bylo téměř 64 %. Je jasné, že úroveň se musela snížit a zkouška se stala mýtickou, hodnoty symbolické (examen mythique, valeur symbolique), jak je napsáno v časopise Le Monde de l'éducation z června 2008 spolu s úvahami, zda zkoušku nezrušit. Jenže tradice je tradice.

V článku o terminologii (odborného) vzdělávání uvádíme tři sousloví, která ještě nebyla obsažena v žádném evropském glosáři z oblasti odborného vzdělávání, i když jsou jinak dostatečně známa. V příštím čísle se v „jazykovém koutku“ zaměříme na anglické slovo event, které v některých spojeních, např. learning event, dělá starosti překladatelům.

V rubrice Nové knihy v knihovně upozorňujeme na knihu amerických autorů, která se zabývá metodami efektivního vyučování, také však předkládá zajímavé úvahy, např. o tom, zda je demokracie vhodným nástrojem pro radikální změny.

AK

Znovu terminologie odborného vzdělávání 2

Tentokrát jsme vybírali termíny z glosáře obsaženého v publikaci Evropské směrnice pro validaci výsledků neformálního a informálního učení, a to ty, které nebyly uvedeny ve stejnojmenném článku v květnovém Zpravodaji¹. Jsou pouze čtyři a jen ve čtyřech jazycích: češtině, angličtině, francouzštině a němčině (do češtiny byly přeloženy v knihovně NÚOV s pomocí všech tří uvedených jazykových mutací).

Formativní hodnocení

Oboustranně reflexivní proces probíhající mezi učitelem/hodnotitelem a žákem, jehož úkolem je podpořit další učení.

Formative assessment

Évaluation formative

Formative Bewertung

Sumativní hodnocení

Proces hodnocení (nebo evaluování) specifických znalostí, dovedností a kompetencí, které si žák osvojil v určité době.

Summative assessment

Évaluation sommative

Summative Bewertung

Uznávání výsledků učení

Formální uznávání: proces udělování oficiálního statusu dovednostem a kompetencím:

- udělením kvalifikací (certifikátů, diplomů nebo titulů);
- udělením ekvivalence, započítáním kreditních bodů nebo osvobozením od studia, či validací osvojených dovedností a/nebo kompetencí.

Společenské uznávání: uznání hodnoty dovedností a/nebo kompetencí aktéry z oblasti hospodářství a společnosti.

Recognition of learning outcomes

Reconnaissance des résultats/Acquis d'apprentissage

Anerkennung von Lernergebnissen

Validace výsledků učení

Potvrzení kompetentního orgánu o tom, že výsledky učení (znalosti, dovednosti a/nebo kompetence) osvojené jednotlivcem ve formálním, neformálním nebo informálním uspořádání byly hodnoceny podle předem stanovených kritérií a jsou v souladu s požadavky validací standardu. Validace obvykle vede k certifikaci.

Validation of learning outcomes

Validation des résultats/Acquis d'apprentissage

Validierung von Lernergebnissen

AK

¹ Znovu terminologie odborného vzdělávání. Zpravodaj 2009, č. 5, s. 3-5.

Pramen: Cedefop. European guidelines for validating non-formal and informal learning. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2009. 85 s. ISBN 978-92-896-0602-8

Absolvování středních škol v zemích OECD

Z publikace OECD¹, která každoročně přináší informace o školství.

Absolvování středoškolského vzdělávání se v zemích OECD stává normou. Od roku 1995 se počet absolventů středních škol zvýšil v průměru o 7 %. K nejvyššímu nárůstu došlo v ČR, v Řecku, v Norsku, ve Španělsku, ve Švédsku, v Turecku a v Chile (partnerská země), zatímco v Německu, v Japonsku, v Koreji, na Novém Zélandu, v Portugalsku, na Slovensku a ve Švýcarsku byla míra absolventů v posledních deseti letech stabilní. V Mexiku a Turecku narůstá podíl absolventů středních škol od roku 2000 velmi rychle, a tím se snižuje rozdíl mezi nimi a ostatními zeměmi OECD.

Ve 22 z 25 zemí OECD a ve všech partnerských zemích se srovnatelnými údaji míra absolvování střed-

ních škol poprvé překročila 70 %. Ve Finsku, v Německu, v Řecku, v Irsku, v Japonsku, v Koreji, v Norsku a v partnerských zemích Izraeli a Slovinsku se míra absolvování rovná 90 %, nebo je překračuje. Míra dosaženého vzdělání se mezi muži a ženami v dospělé populaci ve většině zemí liší. V minulosti neměly ženy dostatečné příležitosti a podněty k dosažení stejného stupně vzdělání jako muži. Byly obvykle více zastoupeny mezi těmi, kdo nepokračovali do středoškolského vzdělávání a v důsledku toho byly málo zastoupeny na vyšších úrovních vzdělávání. Tyto genderové rozdíly jsou nejevidentnější ve starších věkových skupinách a byly významně sníženy nebo zvráceny v mladších věkových skupinách.

Tabulka X1.3. : Shrnutí požadavků na ukončování programů středoškolského vzdělávání

Země	ISCED 3A				ISCED 3B				ISCED 3C			
	Závěrečná zkouška	Řada zkoušek v průběhu studia	Stanovený počet vyučovacích hodin a zkouška	Pouze stanovený počet vyučovacích hodin	Závěrečná zkouška	Řada zkoušek v průběhu studia	Stanovený počet vyučovacích hodin a zkouška	Pouze stanovený počet vyučovacích hodin	Závěrečná zkouška	Řada zkoušek v průběhu studia	Stanovený počet vyučovacích hodin a zkouška	Pouze stanovený počet vyučovacích hodin
Austrálie	N/A	A	A	N	N	A	N	N	N	A	N	N
Rakousko	A	A	A	N	A	A	A	N	N	A	A	N
Belgie (Vlámské spol.)	A	A	N	N	-	-	-	-	A	A	N	N
Belgie (Francouzské spol.)	A	A	N	N	-	-	-	-	A	A	N	N
Kanada (Québec)	N	A	A	N					N	A	A	N
Česká republika	A	A	A	N	N	A	A	N	A	A	A	N
Dánsko	A	A	A		-	-	-	-	A	A	A	
Finsko	A/N	A	A	N								
Francie	A	N	A	N	-	-	-	-	A/N	A	N	
Německo	A	A	N	N	A	A	N	N	A	A	N	N
Řecko	N	A	N	N					N	A	N	N
Maďarsko	A	N	A	N	-	-	-	-	A	N	A	N
Island	A/N	A	N	N	A	A	N	N	A/N	A	N	N
Irsko	A	N	N	N	-	-	-	-	A	A	A	N
Itálie	A	N	A/N	N	A	A/N	A/N	N	A	N	A/N	N
Japonsko	N	N	A	N	N	N	A	N	N	N	A	N
Korea	N	N	N	A					N	N	N	A
Lucembursko	A	A	A	N	A	A	A	N	A	A	A	N
Mexiko	N	A	A	N					A/N	A	A	N
Nizozemsko	A	A	A	N	-	-	-	-	A	A	A	N
Nový Zéland	A	N	N	N								
Norsko	N	A	A	N	-	-	-	-	N	A	A	N
Polsko	A	N	A	N	-	-	-	-	A	N	A	N
Slovensko	A	N	A	N					A	N	A	N
Španělsko	N	A	A	N					A/N	A/N	A/N	N
Švédsko	A/N	A/N	N	A/N								
Švýcarsko	A	A	A		A	A	A		A		A	
Turecko	N	N	A	N	N	N	A	N	N	N	A	N
Spojené království	N	Y	N	N	-	-	-	-		A	N	N
Spojené státy americké	20A/30N	NS	NS	A	-	-	-	-	-	-	-	-
Izrael	A/N	A	A	N	-	-	-	-	A/N	A	A	

Vysvětlivky: A = ano; N = ne; NS = některé státy; - = kategorie se nepoužívá. Poznámka: Údaje o Portugalsku nejsou k dispozici.

Dnes překračují míry absolventek míry absolventů ve 23 z 25 zemí OECD a ve všech partnerských zemích, v nichž je možné celkové míry absolventů srovnávat podle genderu. Výjimkou jsou Švýcarsko a Turecko, kde jsou míry absolventů u mužů vyšší. Nejvyšší rozdíl mezi mírou absolventek a absolventů je v Dánsku, ve Finsku, v Maďarsku, na Islandu, v Irsku, na Novém Zélandu, v Norsku, v Portugalsku, ve Španělsku a v partnerské zemi Slovinsku, kde míry absolventek překračují míry absolventů o deset nebo více procent.

I když se absolvování středoškolského vzdělávání stává normou, středoškolské kurikulum se může lišit podle druhu vzdělávání nebo povolání, pro které je určeno. Většina středoškolských programů v zemích OECD a v partnerských zemích je určena především pro přípravu studentů ke studiu na terciárním stupni; jejich zaměření může být všeobecné, předprofesní nebo profesní.

V roce 2007 byla míra absolventek všeobecně vzdělávacích programů téměř ve všech zemích OECD a partnerských zemích se srovnatelnými údaji vyšší než odpo-

vídající hodnota absolventů. Průměrná míra absolvování všeobecně vzdělávacích programů v OECD činila 55 % pro ženy a 41 % pro muže. Nejvyšší podíly absolventek byly zaznamenány v Rakousku, v ČR, na Islandu, v Itálii, v Norsku, na Slovensku a partnerských zemích Estonsku a Slovinsku, kde překonaly muže v poměru alespoň tři ku dvěma. Pouze v Koreji a Turecku jsou proporce mezi pohlavími vyrovnané. Ženy také, mnohem častěji než v minulosti, absolvují profesní programy. Průměr v zemích OECD činil v roce 2007 43 % absol-

ventek z předprofesních a profesních programů. Tento vzorec může v následujících letech ovlivnit míru vstupu žen do terciárních programů druhu B.

AK

Pramen: Education at a Glance. Paris : OECD, 2009. 471 s. ISBN 978-92-64-02475-5 <http://www.oecd.org>

Evropská síť EUNEC

Na přípravách opatření vzdělávací politiky a na vyhodnocování jejich výsledků se v jednotlivých zemích zpravidla podílí různé instituce či experti. Vůdčí roli při tom obvykle

mají ministerstva odpovědná za školství, resp. vzdělávání. Ta, která o to stojí, konzultují své záměry nebo výsledky s dalšími orgány a organizacemi, např. s asociacemi učitelů či škol, ale také s orgány působícími mimo resort školství. V řadě zemí EU takovou poradní roli vůči ministerstvům školství plní tzv. Rady pro vzdělávání (*Education Councils*). Jsou to zpravidla spontánně vzniklé orgány sdružující zástupce různých sektorů vzdělávání, i když v některých zemích je jejich existence a funkce upravena i zákonem.

Evropským sdružením takových orgánů je Evropská síť rad pro vzdělávání (*European Network of Education Councils* – EUNEC). V současné době sdružuje EUNEC celkem 17 Rad pro vzdělávání z 15 zemí EU. K nejznámějším členům EUNEC patří například finský *Opetushallitus* známější pod anglickým názvem *National Board of Education* nebo britský *QCA – Qualifications and Curriculum Authority*. Z nových členských zemí mají v EUNEC zastoupení tři pobaltské země, Maďarsko a Česká republika, za kterou se na činnosti EUNEC podílí Národní vzdělávací fond. Činnost EUNEC je financována z několika zdrojů. K hlavním zdrojům patří příspěvky od Evropské komise a členské příspěvky od členů EUNEC.

EUNEC vykonává několik činností. Především pořádá mezinárodní konference a semináře (1-3krát ročně), zaměřené na výměnu informací, zkušeností a stanovisek k vybraným tématům z oboru vzdělávání. V posledních letech to byla např. konference *Evidence based policy – Steps to equity* v Lisabonu (2007), *Learn-*

ing outcomes – a gadget or a new paradigm? v Madridu (2008) nebo *The teaching profession: changes, challenges and perspectives* ve Vilniusu (2009). Další letošní konference EUNEC se koná právě letos v říjnu v Budapešti, a to na téma *Guidance through transition moments in the learning pathway*. Z každé konference či semináře vydává EUNEC sborník. K dalším činnostem EUNEC patří publikační činnost nebo vypracovávání zpráv a stanovisek pro Evropskou komisi.

Spolupráce s EUNEC je užitečná, protože rozšiřuje přístup k zahraničním informacím, umožňuje výměnu zkušeností a také uplatňovat stanoviska z České republiky na mezinárodním fóru. Podrobnější informace, jakož i publikace EUNEC lze najít na webových stránkách EUNEC.

Jaromír Coufalík

Pramen: <http://www.eunec.eu/>

research*eu jednou větou

V projektu nazvaném *Leptší stárnutí* se zjistilo, že dlouhodobá fyzická aktivita má pozitivní vliv na sílu a rychlost svalových vláken starých lidí a může dokonce zvrátit účinky stárnutí na strukturu svalů. *research*eu results supplement, 2008, No. 6, p. 10.*

Ukončování středního vzdělávání v Evropě 2

V letním dvojčísle Zpravodaje jsme uveřejnili srovnávací přehled ukončování středního vzdělávání v Evropě převzatý z publikace Klíčové údaje o vzdělávání v Evropě 2009. Potom jsme rozdělili země do pěti skupin podle toho, jak v nich ukončování studia probíhá (viz Zpravodaj 9/2009, strana 4). V tomto článku představujeme podrobněji situaci v nejpočetnější skupině zemí, které mají celostátní zadání maturitní zkoušky různá pro všeobecně vzdělávací a pro odborné školy. (České překlady názvů škol v článku jsou pouze orientační.)

Dánsko

Druhy středních škol	věk žáků
<i>Gymnasium</i> (gymnázium) tříleté studium	16-19
<i>HF-kursus</i> (dvouletý všeobecně vzdělávací kurs)	16+
<i>Handelsskole</i> (střední ekonomická škola)	16-19
<i>Teknisk skole</i> (střední odborná škola)	16-19

V Dánsku se studium na středních školách označuje většinou názvem zkoušky, kterou je ukončováno. Název zkoušky bývá často uveden pouze zkratkou.

▪ **Studentereksamen – STX** (*gymnasium*)
Zahrnuje nejméně 10 zkoušek, z nichž až tři mohou být složeny po prvním a druhém ročníku. Všichni žáci skládají písemnou zkoušku z dánštiny a dalších zvolených předmětů, témata stanovuje ministerstvo školství (přesněji ministerstvo vyučování – *Undervisningsministeriet*) a písemné zkoušky hodnotí externí examinatori. Ministerstvo školství stanovuje předměty ústních zkoušek pro jednotlivé školy náhodně. Součástí hodnocení je písemná práce, kterou žáci vypracují před koncem 3. ročníku. Žáci, kteří zkoušky úspěšně složí, dostanou vysvědčení o zkoušce STX – *studentereksamensbevis*.

▪ **Højere Forberedelseseksamen – HF** (*HF-kursus*)
Zkouška skládaná po absolvování dvouletého všeobecně vzdělávacího studia. Je organizována ministerstvem

školství a zahrnuje písemné a ústní zkoušky (písemné jsou zadávány na celostátní úrovni) ve všech povinných společných klíčových předmětech, včetně dánštiny, matematiky, cizího jazyka a přírodních věd, volitelných předmětů a písemné práce. Úspěšní absolventi dostanou vysvědčení o zkoušce HF – *bevis for Højere Forberedelseseksamen*.

▪ **Højere handelsskoleksamen – HHX** (*handelsskole*)

Zkouška skládaná po absolvování tříletého všeobecně vzdělávacího a ekonomického studia. Je organizována ministerstvem školství a zahrnuje písemné a ústní zkoušky (písemné jsou zadávány na celostátní úrovni). V průběhu tří let musí žáci složit 10 ústních nebo písemných zkoušek, tři z nich ve druhém ročníku. Písemná zkouška z dánštiny (na úrovni A) je povinná, žáci si losují ústní nebo písemné zkoušky z dalších povinných předmětů: angličtiny, podnikové ekonomiky, mezinárodní ekonomiky, soudobých dějin, obchodního práva a odbytu. Předměty skládané na úrovni A musí být doplněny písemnou zkouškou. Kromě těchto zkoušek musí žáci ve třetím ročníku vypracovat písemnou práci. Zkoušky jsou skládány za přítomnosti externích examinatorů. Úspěšní absolventi dostanou vysvědčení o zkoušce – *bevis for Højere handelsskoleksamen*.

▪ **Højere teknisk eksamen – HTX** (*teknisk skole*)

Zkouška skládaná po absolvování tříletého všeobecně vzdělávacího a odborného studia. V průběhu tří let musí žáci složit 10 ústních nebo písemných zkoušek. Písemná zkouška z dánštiny (na úrovni A) je povinná, žáci si losují ústní nebo písemné, popřípadě oboje zkoušky z matematiky a dalšího povinného předmětu (na úrovni B). Osm zbývajících zkoušek si žáci vybírají z volitelných předmětů a losují o to, zda budou písemné, ústní nebo obojí. Předměty skládané na úrovni A musí být doplněny písemnou zkouškou. Zkoušky jsou skládány za přítomnosti externích examinatorů. Úspěšní absolventi dostanou vysvědčení o zkoušce – *bevis for Højere teknisk eksamen*.

Zadání písemných zkoušek v STX (HF), HHX a HTX většinou není stejné, protože se otázky přizpůsobují specifickému profilu každého vzdělávání. To platí

pro dánštinu, matematiku a angličtinu i větší evropské jazyky. Písemné zkoušky v japonštině, čínštině apod. jsou identické pro všechny tři druhy vzdělávání.

U všech zkoušek (STX, HF, HHX, NTX) je průměr známek klíčový pro další postup ve vzdělávacím systému, protože tvoří základ pro přijetí do vysokoškolského vzdělávání. Průměr se zvyšuje u žáků, kteří skládali na úrovni A více zkoušek, než je povinné.

Známkování

Nový systém známkování byl zaveden v srpnu 2006 ve středních všeobecně vzdělávacích školách a od srpna 2007 platí na všech stupních vzdělávání. Záměrem nové stupnice známkování je internacionalizace, protože nová stupnice je snadno srovnatelná se stupnicí Evropského systému přenosu a shromažďování kreditů – ECTS. Stupnice obsahuje sedm známek od 12 bodů (vynikající) k –3 bodům (nedostatečná):

12	vynikající výkon ukazující výborné zvládnutí všech aspektů příslušné látky bez chyby nebo s několika malými chybičkami
10	velmi dobrý výkon ukazující výborné zvládnutí většiny aspektů příslušné látky jen s malými chybičkami
7	dobrý výkon ukazující dobré zvládnutí většiny aspektů příslušné látky, také však některé chyby
4	slušný výkon ukazující zvládnutí příslušné látky, také však některé závažné chyby
02	výkon splňující jen minimální požadavky pro přijatelnost
00	výkon nespĺňující minimální požadavky pro přijatelnost
-3	výkon, který je nedostatečný ve všech aspektech

Francie

Druhy středních škol	věk žáků
<i>Lycée d'enseignement général et technologique</i> (všeobecné a technologické lyceum)	15-18
<i>Lycée professionnel</i> (profesní lyceum)	15-17/19

Studium v *lycée d'enseignement général et technologique* trvá tři roky, které se označují jako druhá, první a závěrečná třída (*seconde – 2de, première – 1ère et terminale*)¹, a ukončuje se zkouškou, která se nazývá *baccalauréat* stejně jako vysvědčení (*diplôme*), jež obdrží úspěšní absolventi. Ti získají také titul *bachelier, bachelière*.

Druhá třída je společná pro všechny žáky. Teprve po jejím absolvování si žáci vybírají druh bakalauréátu, k němuž budou směřovat. Může to být buď jedno ze tří zaměření všeobecného bakalauréátu (*baccalauréat général*): ES – ekonomický a sociální (*économique et sociale*); L – literární (*littéraire*) a S – přírodovědný (*scientifique*), nebo jedno ze šesti technologických zaměření: STG – věda o řízení a technologie řízení (*sciences et technologies de la gestion*); STI – nauka a technologie využívaná v průmyslu (*sciences et technologies industrielles*); STL – nauka a technologie využívaná v laboratořích (*sciences et technologies du laboratoire*); ST2S – nauka a technologie využívaná ve zdravotnictví a sociální péči (*sciences et technologies de la santé et du social*); TMD – techniky hudby a tance (*techniques de la musique et de la danse*); hotelnictví (*hôtellerie*).

Profesní lyceum (*lycée professionnel*) připravuje žáky v prvních dvou třídách na první úroveň profesní kvalifikace: osvědčení profesní způsobilosti (*certificat d'aptitude professionnelle – CAP*) nebo vysvědčení o profesním vzdělání (*brevet d'études professionnelles – BEP*). Tyto diplomy umožňují přímý nástup do zaměstnání. Žáci, kteří chtějí, mohou pokračovat ve studiu další dva roky (v první a závěrečné profesní třídě) a získat profesní bakalauréát (*baccalauréat professionnel – bac pro*), v jednom ze 48 nabízených oborů.

Hodnocení

Žáci přijatí do *lycée d'enseignement général et technologique* jsou hodnoceni během celé druhé třídy, nazývané třídou rozhodnutí (*seconde de détermination*), protože si v jejím průběhu vybírají druh bakalauréátu, který by nejlépe odpovídal jejich schopnostem a zálibám. Na konci roku vezme rada učitelů v úvahu výsledky průběžného hodnocení a schválí nebo odmítne jejich volbu. V druhém případě se rodiče mohou odvolat.

První a závěrečná třída tvoří koncový cyklus přípravy na bakalauréát.

V profesních lycéech zahrnuje příprava pro diplomy dvou úrovní vždy období praxe v podniku. Ve vhodných případech může validace profesních způsobilostí

(*validation des acquis professionnels* – VAP) osvobodit žáka od části zkoušek, které by jinak musel skládat.

Všeobecný, technologický i profesní bakalareát poskytuje přístup do vysokoškolského vzdělávání. Zatímco všeobecný a technologický bakalareát jsou přímo určeny pro pokračování ve studiu, profesní bakalareát má poskytovat především přímý vstup do zaměstnání.

Témata zkoušek pro bakalareáty se připravují rok předem, zvláště pro jednotlivé disciplíny.

¹ *To proto, že ISCED 2 se vyučuje na collège (nižší střední škole), která má 6., 5., 4. a 3. třídu. Na ni navazuje lycée (ISCED 3) s druhou., první a závěrečnou třídou.*

Uvedeným tématem se zabývá i tento článek Zpravodaje: 200 let baccalauréatu ve Francii 6/2008

Kypr

Druhy středních škol	věk žáků
<i>ενιαίο λύκειο - eniaio lykeio</i> (jednotné lyceum)	15-18
<i>μέση τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση – mesi techniki kai epangelmatiki ekpaidefsi</i> – MTEE (střední odborné školy)	
<i>εσπερινή τεχνική σχολή – esperini techniki scholi</i> (večerní odborné školy)	

Na Kypru jsou žáci hodnoceni písmeny:

- A – výborně
- B – velmi dobře
- C – dobře
- D – dostatečně
- E – nedostatečně.

Závěrečné písemné zkoušky se konají každoročně v červnu. Úroveň stanovená pro písemné zkoušky se řídí počtem bodů vypočítaných z výsledků žáka v průběhu studia (nejvyšší počet bodů je 20): 19-20 = A; 16-18 = B; 13-15 = C; 10-12 = D; 1-9 = E.

Podle dosažené úrovně jsou žáci zkoušeni z různých předmětů:

Úroveň A: moderní řečtina, matematika, dějepis, fyzika

Úroveň B: moderní řečtina, matematika, dva z volitelných předmětů

Úroveň C: moderní řečtina, matematika, dva z volitelných předmětů.

Pankyperské zkoušky (*παγκύπριες εξετάσεις – pagkypries exetaseis*) se konají v lyceích na úrovni C a jsou organizovány Ministerstvem školství a kultury celostátně ve specializovaných zkušebních střediscích. Podle výsledku zkoušky se třídí uchazeči o studium ve veřejných vysokých školách na Kypru a v Řecku.

Žáci, kteří zkoušky složí, dostanou též vysvědčení o absolvování lycea *απολυτήριο λυκείου*.

Postup hodnocení ve středních odborných školách (MTEE) je podobný jako v lyceu. Kritéria pro hodnocení zahrnují práci ve třídě, v dílnách a laboratořích, písemná zadání, projekty, ústní zkoušky, opakovací testy a závěrečné zkoušky. Na závěr studia žáci skládají písemné zkoušky z moderní řečtiny, matematiky, fyziky, technického kreslení a odborných předmětů.

Vysvědčení (*απολυτήριο*) o absolvování odborné školy (*Απολυτήριο Μέσης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης*) je ekvivalentem vysvědčení z lycea a opravňuje absolventy k pokračování ve studiu nebo ke vstupu na trh práce.

Lotyšsko

Druhy středních škol	věk žáků
<i>vidusskola</i> (všeobecně vzdělávací škola) (10. – 12. ročník)	16-19
<i>ģimnāzija</i> (gymnázium) (10.-12. ročník)	
<i>arodvidusskola, profesionālā vidusskola, amatniecības vidusskola, tehnikums</i> (synonyma pro střední odbornou školu)	16-19/20

Na konci střední školy žáci musí mít absolvovány a hodnoceny všechny vyučovací předměty předepsané zvoleným programem a složit závěrečné státní zkoušky. To znamená státní zkoušku z lotyšského jazyka a literatury, z povinného předmětu podle zaměření vzdělávacího programu, další dvě zkoušky z předmětů, které si žák vybere, a zkoušku určenou školou v předmětu, který neměl méně než 105 vyučovacích hodin. Závěrečné zkoušky ve středních školách se postupně trans-

formují na centralizované zkoušky. I když měly být zavedeny ve všech předmětech tak, aby byl usnadněn vstup do vysokoškolského vzdělávání, bylo nakonec rozhodnuto o snížení jejich počtu (např. zkoušky z dějin kultury, základů ekonomie, zeměpisu a přírodních věd již nejsou centralizovány) kvůli zdlouhavému opravování a hodnocení písemných zkoušek a zpoždění při vydávání vysvědčení. Úspěšní absolventi dostanou vysvědčení o středním všeobecném vzdělání (*atestat par vispārējo vidējo izglītību*).

V centralizovaných zkouškách pro střední všeobecně vzdělávací školy vytvářených a hodnocených na národní úrovni jsou výkony žáků známkovány podle 6úrovňové stupnice od A (nejlepší) po F (nejhorší). Hodnocení zkoušky z cizího jazyka se řídí doporučeními Rady Evropy. V ostatních předmětech zpracovává úroveň hodnocení Ministerstvo školství a vědy.

Ve středním odborném vzdělávání se pro hodnocení výsledků vzdělávání v jednotlivých předmětech, při praktické práci i v závěrečných státních zkouškách používá 10úrovňová stupnice: 10 – vynikající; 9 – výborné; 8 – velmi dobré; 7 – dobré; 6 – téměř dobré; 5 – uspokojivé; 4 – téměř uspokojivé; 3 – špatné; 2 – velmi špatné; 1 – velmi, velmi špatné. Pro kvalifikace a testy zadané ve vzdělávacím programu se používá hodnocení prošel/neprošel.

Lucembursko

Druhy středních škol	věk žáků
<i>Lycée général</i> (všeobecné lyceum)	15-19
<i>Lycée technique</i> (odborné lyceum)	15-19

Žáci, kteří složí národní zkoušku na konci studia (*examen de fin d'études secondaires*) ve všeobecné lyceu, dostanou vysvědčení o ukončení studia (*diplôme de fin d'études secondaires*), v jehož příloze jsou uvedeny známky obdržené při zkoušce a zaměření studia (v posledních dvou ročnících). Vysvědčení umožňuje pokračovat ve studiu na jakékoliv vysoké škole.

Žáci, kteří složí národní zkoušku na konci studia (*examen de fin d'études secondaires techniques*) v odborném lyceu, dostanou vysvědčení o ukončení studia (*diplôme de fin d'études secondaires techniques*), v jehož příloze je uvedeno odvětví i obory, v nichž byl žák zkoušen, nebo vysvědčení technika (*diplôme de technicien*). Vysvědčení umožňují pokračovat ve studiu na jakékoliv vysoké škole.

Maďarsko

Druhy středních škol	věk žáků
<i>Gimnázium</i>	14-18
<i>Szakközépiskola</i> (střední odborná škola)	14-18/19

Na konci vzdělávání v gymnáziu (12. ročník) mohou žáci skládat národní závěrečnou zkoušku (*érettségi vizsga*), která je podmínkou pro vstup do vysokoškolského vzdělávání. Zkoušku je možné skládat na dvou úrovních (standardní a pokročilé). Tento dvouúrovňový systém byl zaveden v roce 2005. Zkoušku organizuje škola, v přípravě pokročilé úrovně školský úřad (*Okta-tási Hivatal*).

Střední odborná škola (*szakközépiskola*) je instituce, která poskytuje 4leté až 5leté celodenní odborné vzdělávání žákům ve věku od 14 do 18/19 let. Žáci musí složit přijímací zkoušku (*felvételi vizsga*). Kurikulum je určováno zaměřením školy, je založeno na požadavcích Národního seznamu kvalifikací a řídí se směrnicemi pro závěrečnou zkoušku ze střední školy (*érettségi vizsga*). Má dva nebo tři stupně. Na konci druhého nebo třetího stupně žáci obdrží vysvědčení o absolvování (*szakközépiskolai bizonyítvány*) potřebné pro připuštění k závěrečné zkoušce, kterou může být buď *szakközépis-*

kolai érettségi-képesítő vizsga nebo *szakmai vizsga*. Po složení zkoušky dostanou žáci vysvědčení podle oboru a délky studia, které jim umožní, aby vstoupili na trh práce jako kvalifikovaní odborníci, nebo pokračovali ve studiu v terciárním vzdělávání na vysoké škole *Egyetem* (ISCED 5 a 6), nebo *Főiskola* (ISCED 5).

Malta

Druhy středních škol	věk žáků
<i>Junior college</i> (všeobecně vzdělávací škola)	16-18
<i>Higher secondary school</i> (vyšší střední škola)	
<i>Institute of tourism studies</i> (Institut turismu)	16-21
<i>Malta college of art, science and technology</i> (Maltská škola řemesel, přírodních věd a techniky)	

Junior college je dvouletá všeobecně vzdělávací škola ukončovaná maturitní zkouškou (*Matriculation certificate examination*), která umožňuje vstup na univerzitu.

Higher secondary school je dvouletá všeobecně vzdělávací škola, která poskytuje tři druhy programů:

- program ukončený zkouškou ze středoškolského vzdělání (*secondary education certificate examination – SEC examination*) na úrovni ISCED 2, která je druhou šancí pro ty, kdo neuspěli u zkoušky SEC napoprvé;
- pokročilý program SEC nabízí několik maturitních zkoušek a několik zkoušek SEC, ty však neumožňují vstup na univerzitu, ale pouze do dalšího vzdělávání;
- program ukončený maturitní zkouškou, která je stejná jako v *junior college*.

Malta college of art, science and technology – MCAST (ISCED 3 a 4) nabízí krátké, středně dlouhé a dlouhé celodenní a necelodenní odborné a profesní sekundární

a postsekundární vzdělávání 16letým a starším žákům. MCAST poskytuje teoretické vyučování i praktickou přípravu, která se liší podle vzdělávacího programu. Úspěšné absolvování jednoletého programu profesního vzdělávání vede k *Malta college of art, science and technology certificate in foundation studies* (+). Držitelé certifikátu mohou pokračovat v dalším vzdělávání v dané oblasti nebo oboru, které vede k *Malta college of art, science and technology certificate/diploma* (+), který umožňuje přístup do zaměstnání a do vyšších úrovní specializace.

Institute of tourism studies – ITS (ISCED 3 a 4) nabízí 1-4leté celodenní, necelodenní a příležitostné (*ad hoc*) vzdělávací programy sekundární a postsekundární úrovně pro žáky ve věku 16-21 let a starší. Žáci, kteří úspěšně absolvují dvouleté studium v různých oblastech turismu, dostanou certifikát v dané oblasti – *certificate in* (+), který jim umožňuje buď vstoupit do zaměstnání, nebo do dalšího studia v ITS, které trvá 2-4 roky a vede k diplomu v dané oblasti – *diploma in* (+). Držitelé diplomu mohou buď vstoupit do zaměstnání, nebo pokračovat ve studiu na univerzitě.

Matriculation certificate examination je zkouška konaná na národní úrovni, kterou organizuje Výbor pro maturitní vysvědčení a vysvědčení o středním vzdělání (*Matriculation and Secondary Education Certificate – MATSEC*) Maltské univerzity. Zkouška se skládá na konci dvouletého středoškolského vzdělávání v *junior college*, *higher secondary school*, MCAST a nestátních *sixth forms*. Obsahuje písemnou zkoušku určenou na základě předmětů, které žák hodlá studovat, a vybranou ze souboru čtyř skupin předmětů. Ti, kdo úspěšně složí zkoušku, dostanou maturitní vysvědčení, které je nutné pro přijetí na univerzitu.

Zbývající země z této největší skupiny uvedeme v listopadovém Zpravodaji. Jsou to: Norsko, Portugalsko, Rumunsko, Skotsko, Slovinsko a Spojené království (Anglie, Wales a Severní Irsko).

AK

Hlavní pramen:

EURYDICE – informační síť o vzdělávání v Evropě
http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index_en.php

Mapy: The World Factbook <https://www.cia.gov/>

Program EU Grundtvig – cíle a hlavní body

Program Grundtvig poskytuje jako součást programu celoživotního učení EU podporu aktérům ve vzdělávání dospělých. Například stipendia pro individuální další vzdělávání v evropském zahraničí nebo příspěvky pro vzdělávací zařízení na posílení mezinárodní spolupráce v rámci Evropy.

Program *Grundtvig* probíhá po dobu sedmi let (2007 – 2013). V Německu za jeho spravování odpovídá Národní agentura Vzdělávání pro Evropu (*Nationale Agentur Bildung für Europa*) při Spolkovém ústavu odborného vzdělávání (BIBB). (V ČR je to Národní agentura pro evropské vzdělávací programy – NAEP, která je součástí Domu zahraničních služeb MŠMT – viz rubrika Zajímavé internetové adresy.)

Začátkem roku 2007 vstoupil v platnost nový program celoživotního učení EU. V tomto programu Evropská unie shromažďuje pod jednou střechou dřívější samostatné programy *Sokrates II* (všeobecné vzdělávání) a *Leonardo da Vinci II* (odborné vzdělávání). V rámci nového souhrnného programu se bude pokračovat ve čtyřech vzdělávacích oblastech: škola (*Come-nius*), vysoká škola (*Erasmus*), odborné vzdělávání (*Leonardo da Vinci*) a vzdělávání dospělých (*Grundtvig*) v jednotlivých programech. Průřezový program, který mj. umožňuje podporu multilaterálních projektů v tematických oblastech *Cizí jazyky* a *Informační a komunikační technologie*, poskytuje další příležitosti ke spolupráci přesahující vzdělávací oblasti.

S podporou všeobecného vzdělávání dospělých se poprvé začalo se zavedením programu Sokrates (1995 – 1999). V této první fázi programu se podporovaly výhradně multilaterální projekty spolupráce, finanční zajištění pro tento sektor bylo v porovnání nedostatečné.

S druhou fází programu Sokrates (2000 – 2006) byly umožněny důležité novinky a nové formy opatření a pokračuje se v nich v programu celoživotního učení (2007 – 2013).

Pojmenování Grundtvig¹ je reminiscencí na dánského teologa, básníka a pedagoga Nikolaje Frederika Severina Grundtviga (1783 – 1872), který je považován za otce severského domácího lidového vysokoškolského hnutí. Jako přesvědčený zastánce vzdělávání dospělých se Grundtvig již v 19. století zasazoval o celoživotní učení, *školu života* a aktivní účast všech ve společnosti.

Program je otevřený celkem pro 31 států. Kromě 27 zemí EU to jsou státy Evropského hospodářského prostoru (EHP), Lichtenštejnsko, Island a Norsko a Turecko jako potenciální přístupující země. Zahajovací klauzule umožňuje rozšíření tohoto kruhu v příštích

letech. K programu se mohou v budoucnu, po uzavření bilaterální dohody s EU, připojit Švýcarsko a státy západního Balkánu.

Finanční zajištění pro Grundtvig v programu celoživotního učení je zhruba dvojnásobné, než tomu bylo v předchozím programu Sokrates II. V rozšířené Evropské unii však nyní budou tyto prostředky rozděleny mezi 27 členských států, takže finanční částka pro jednotlivé země je zvýšena jen mírně.

Pozadí vzdělávací politiky

Program slouží jako centrální nástroj podpory iniciativ a procesů Evropské unie v oblasti vzdělávání. Cíle Lisabonského procesu a agenda pracovního programu EU pro všeobecné a odborné vzdělávání mají být podporovány prostřednictvím specifických projektů a opatření souhrnného programu. Program Grundtvig je proto pevnou součástí snah o přispění k rozvoji EU v moderní znalostní společnosti prostřednictvím celoživotního vzdělávání a o posílení hospodářského růstu, konkurenceschopnosti a sociální soudržnosti.

Program Grundtvig se v rámci tohoto politického kontextu zaměřuje na všechny aktéry ve vzdělávání dospělých a je jedno, zda vykonávají svou činnost ve formálním, neformálním nebo informálním okruhu. Rozhodnutí Rady k programu celoživotního učení² rozumí „dalším vzděláváním“³ všechny formy všeobecného dalšího vzdělávání, ať již formální, neformální či informální povahy. Toto určení umožňuje jasné vymezení pro oblast podpory (dalšího) odborného vzdělávání v programu Leonardo da Vinci.

Navzdory této definici vzdělávání dospělých v kontextu nevztahujícím se k profesi mohou být témata a možnosti podpory v programu Grundtvig zajímavé také pro aktéry v odborném vzdělávání. Např. získání klíčových kompetencí je prioritním cílem programu Grundtvig, význam osvojování těchto kompetencí však hraje rovněž důležitou roli v odborném vzdělávání.

Vzdělávání dospělých – ne ve vztahu k profesi

Specifický cíl programu Grundtvig spočívá v tom, že reaguje na výzvy ve vzdělávání vyvolané stárnutím obyvatel, které způsobuje dalekosáhlé demografické změny. Program též slouží jako obecná podpora dospělých při rozšiřování jejich znalostí a kompetencí. Zvláštními cílovými skupinami programu jsou kromě

starších lidí také dospělí, kteří svoji vzdělávací cestu přerušili, aniž by si osvojili základní kvalifikace.

Ústředním cílem programu je tudíž zvládnutí dvou výzev vzdělávací politiky. Zvláštní pozornost je věnovaná na jedné straně dospělým, kteří přerušili školu bez ukončení nebo neměli vzhledem k osobním životním okolnostem možnost školní vzdělávání absolvovat, a na druhé straně stárnoucímu obyvatelstvu s jeho specifickými požadavky na vzdělávání. Vzdělávání dospělých ve smyslu programu Grundtvig reaguje na obě výzvy tím, že pomáhá oběma skupinám rozšiřovat znalosti a dovednosti.

EU doporučuje osm klíčových kompetencí:

- ovládnutí mateřského jazyka,
- ovládnutí cizího jazyka,
- základní matematickou, přírodovědnou a technickou kompetenci,
- kompetenci práce s počítačem,
- kompetenci učit se,
- sociální a občanskou kompetenci,
- kompetenci vlastní iniciativy a podnikatelskou kompetenci,
- kulturní vědomí a dovednost kulturního vyjádření.

Čtyři formy opatření

Podpora cílů programu Grundtvig probíhá v podstatě ve čtyřech formách opatření, která působí na individuální a institucionální úrovni:

- individuální mobilita,
- partnerství,
- multilaterální projekty,
- síť.

Opatření týkající se mobility a učebních partnerství jsou ve správě národních agentur, multilaterální projekty a síť kontroluje výkonná agentura EK v Bruselu.

Stipendia pro zaměstnance ve vzdělávání dospělých

V oblasti mobility mohou pracovníci ve vzdělávání dospělých žádat o stipendium nezávisle na tom, zda mají hlavní či vedlejší pracovní poměr, svobodné povolání nebo jsou samostatně výdělečně činní. S touto finanční pomocí se přispívá na odborné další vzdělávání v zahraničí, také však na praktika a hospitace a účast na evropské konferenci v oblasti vzdělávání dospělých.

Při hledání relevantních kurzů dalšího vzdělávání musejí být žadatelé aktivní sami. Národní agentury a Evropská komise nabízejí databanku s nabídkami specifických kurzů v různých tematických oblastech.

Přístup orientovaný na proces: učební partnerství

S akcí učební partnerství se od roku 2001 nabízí opatření, které pokračuje s některými zlepšeními také v no-

vém programu. Učební partnerství se primárně zaměřují na menší zařízení, která jsou v evropské vzdělávací spolupráci ještě nezkušená a která chtějí spolupracovat s evropskými partnery na tématu společného zájmu. V popředí stojí spolupráce orientovaná na proces a výměna dobrých zkušeností z praxe mezi zúčastněnými vzdělávacími zařízeními. Výsledky spolupráce mohou být například společně sestavené brožury, výstavy nebo webové stránky. Setkání partnerů se mají účastnit pokud možno také žáci ze vzdělávacích zařízení. Učební partnerství zahrnuje zařízení přinejmenším ze tří různých států zúčastněných v programu.

Nové možnosti necentrální podpory od roku 2009

V roce 2009 mají doplnit dosavadní paletu podpor dvě nová opatření pro vzdělávání dospělých týkající se mobility: pobyty v zahraničí pro dospělé žáky⁴ a stipendia v době asistence v evropském zahraničí. Tyto asistence jsou určeny všem osobám, které budou vykonávat činnost v oblasti vzdělávání dospělých a které chtějí pomocí asistence sbírat profesní zkušenosti v evropském zahraničí.

Centrální akce – inovace a síť

Další kontinuita bude probíhat při opatřeních centrálně realizovaných z Bruselu. Multilaterální projekty (dříve: kooperační projekty) slouží rozvoji a transferu inovativních produktů a výsledků. Zvláštní význam se bude přisuzovat rozšiřování a valorizaci výsledků projektu. Doba multilaterálních projektů je dva roky, nadnárodní partnerství zahrnuje zařízení přinejmenším ze tří různých zemí.

Sítě týkající se témat, která byla předložena Evropskou komisí ve výzvě, jsou navrženy na tři roky a slouží primárně rozvoji vzdělávání dospělých a obsahové podpoře projektů a partnerství v určitém oboru. Síť se musí skládat ze vzdělávacích zařízení z nejméně deseti zemí zúčastněných v programu.

Hlavní body evropské podpory v letech 2008 až 2010

Učební partnerství:

- každá z osmi klíčových kompetencí podle doporučení z roku 2006;
- odstranění socioekonomického znevýhodnění;
- podpora integrace migrantů;
- zvýšení účasti starších žáků⁴;
- iniciování a posilování kreativity.

Multilaterální projekty:

- klíčové kompetence (viz učební partnerství);
- zlepšení kvality, atraktivity a přístupnosti vzdělávání dospělých;
- podpora vzdělávání dospělých pro marginalizované a znevýhodněné občany a migranty;
- učení v pokročilém věku, mezigenerační učení a učení v rodině.

Podpora sítí:

- učení se jazykům;
- budování akademických sítí;
- propojení zainteresovaných osob.

Těžiště v letech 2008 až 2010

Evropská komise stanovila pro příští tři roky hlavní body podpory pro Grundtvig. Tříletá doba má dát zájemcům možnost delšího plánování a rozvoje jejich záměru. Prostřednictvím evropských priorit stanovila hlavní body, které jsou zaměřeny speciálně na sociální integraci znevýhodněných skupin a mají zlepšit zaměstnatelnost a přeshraniční mobilitu. Ve smyslu definice vzdělávání dospělých jako formy učení a získávání kompetencí, které se nevztahuje k profesi, označuje široké spektrum témat a cílové skupiny. Toto spektrum zahrnuje nutnou podporu kultury kvality vzdělávání dospělých v Evropě zlepšováním kvalifikace vyučujících a v oblasti klíčových kompetencí další rozvoj systémů pro uznávání a validaci výsledků neformálního a informálního učení. Prioritním zájmem jsou také aspekty vzdělávání dospělých, které mají podporovat starší lidi k tomu, aby se aktivně podíleli na utváření společnosti.

Cílené strategické zaměření programu a aktivní podpora hlavních bodů návrhu mají velký význam pro další pozitivní rozvoj programu Grundtvig. Samotné výzvy spojené s demografickým vývojem ukazují, že cílené snahy v oblasti celoživotního učení jsou v Evropě naléhavě nutné. Čtyřprocentní podíl finančního objemu Vzdělávacího programu EU pro celoživotní učení určený pro Grundtvig je ve srovnání se zajištěním ostatních sektorových programů a různých úloh a cílů programu Grundtvig skromný. Za těchto okolností je zvláště důležité strategicky smysluplné využívání prostředků, které jsou k dispozici, aby se v budoucnu zvýšila váha programu a upevnil se význam vzdělávání dospělých jako čtvrtého pilíře vzdělávacího systému.

Doporučení inovačního kruhu pro další vzdělávání (*Innovationskreis Weiterbildung*) určeného Spolkovým ministerstvem školství a výzkumu (BIBB) mohou dát vzdělávání dospělých nové impulsy na národní i evropské úrovni. Akční plán EU z roku 2007 vyzval členské státy, aby se aktivně podílely na realizaci v těchto oblastech:

- analýza účinků reformy ve všech oblastech všeobecného a odborného vzdělávání na vzdělávání dospělých;
- zlepšení nabídky v sektoru vzdělávání dospělých;
- zlepšení možností pro dospělé *pokročit o stupeň výš*, tzn. dosáhnout nejbližší vyšší úrovně kvalifikace;
- urychlení hodnocení kvalifikací a sociálních kompetencí a validace a uznávání výsledků učení;
- zlepšení kontroly v sektoru vzdělávání dospělých.

Při realizaci akčního plánu má vzdělávací program EU pro celoživotní učení a Evropský sociální fond podporovat EU a členské státy. Grundtvig při tom bude moci dávat důležité impulsy pro podporu evropské spolupráce v této oblasti. Avšak při množství úkolů, které je třeba zvládnout, může další úsilí v národním kontextu pouze podporovat, v žádném případě nahrazovat.

Grundtvig – těžiště body podpory v letech 2000-2006

Na základě podpory projektů v programu Grundtvig v uplynulých letech byly zvláště relevantní tyto tematické oblasti:

- interkulturní vzdělávání,
- učení se ve stáří, také po produktivní fázi života,
- učení se cizím jazykům,
- politické vzdělávání – aktivní občanství,
- rodinné a rodičovské vzdělávání,
- nové pedagogické koncepty vzdělávání dospělých,
- umění a kultura,
- *ostatní učební místa* – například muzea a knihovny.

Přeložila Jana Šatopletová

¹ Program nese jméno všestranného dánského učenice (1783-1872) – viz též *Zpravodaj* 9/2003, s. 12.

² <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:327:0045:0068:CS:PDF>

³ Tady se rozchází česká verze s anglickou, francouzskou a německou, v nichž je místo termínu „další vzdělávání“ použit logičtější termín „vzdělávání dospělých“:

‘adult education’ means all forms of non-vocational adult learning, whether of a formal, non-formal or informal nature;

«éducation des adultes»: toute forme d'apprentissage par des adultes dans un cadre non professionnel, qu'il soit de nature formelle, non formelle ou informelle;

„Erwachsenenbildung“ alle Formen des nicht berufsbezogenen Lernens im Erwachsenenalter, ob formal, nichtformal oder informell;

⁴ Termín *žák* zde označuje učícího se člověka bez ohledu na věk a stupeň vzdělávání.

Pramen:

ROSENSTEIN, Hans Georg. *Das EU-Programm Grundtvig – Zielsetzung und Schwerpunkte. Berufsbildung in Wissenschaft und Praxis*, 2008, č. 2, s.44-47.

Uvedeným tématem se zabývá i tento článek *Zpravodaje*:
Vzdělávání dospělých v Evropě 12/2006

Co nového v časopisech

Journal of vocational education and training	
<p>SEEZINK, Audrey, POELL, Rob F. and KIRSCHNER, Paul A. Teachers' individual action theories about competence-based education: the value of the cognitive apprenticeship model. [<i>Individuální akční teorie učitelů o vzdělávání založeném na kompetencích: hodnota modelu kognitivního učňovství.</i>] JVET, Vol. 61, 2009, no. 2, p. 203-215, 2 tab., 1 obr., lit. 21. Nizozemské předprofesní sekundární školy reformují vzdělávací programy tak, aby byly více založeny na kompetencích. Reforma má podstatný vliv na roli učitelů. Studie zkoumá názory učitelů na toto vzdělávání. Konceptní rámec pro přístup k tomuto problému tvoří kognitivní model učňovství. Výzkum klade dvě otázky: Jak učitelé hodnotí prvky kognitivního modelu učňovství ve vytváření a poskytování vzdělávání? Jaké individuální akční teorie učitelé provádějí, pokud jde o předprofesní sekundární vzdělávání? Učitelé navrhují dva další rysy - individuální přístup k žákům a profesionalizaci učitelů.</p>	<p>POTTER, Michael and HILL, Myrtle. Women into non-traditional sectors: addressing gender segregation in the Northern Ireland workplace. [<i>Ženy do netradičních sektorů: zaměření na genderovou segregaci na pracovištích v Severním Irsku.</i>] JVET, Vol. 61, 2009, no. 2, p. 133-150, 1 obr., lit. 67. Horizontální segregace pracovních sil podle genderových linií má tendenci přidělovat ženám méně placená zaměstnání s nižším statutem. V důsledku toho se projekty proti segregaci zaměřují na přípravu žen pro vstup do netradičních povolání. Článek zkoumá modely povzbuzující ženy k přijetí netradičního zaměstnání a zaměřuje se na projekt Ženy do netradičních sektorů (<i>Women into Non-Traditional Sectors - WINS</i>) v Belfastu. Avšak snaha změnit ženy tak, aby si poradily s nepřátelským okolím, předpokládá, že ženy jsou problém, zatímco je třeba změnit bariéry, s nimiž se ženy setkávají. Modely jako WINS mohou být úspěšné v pomoci ženám v netradičních sektorech, je však nutné zařídit, aby se tato pracoviště stala pro ženy přístupnější.</p>
<p>SALMINEN-KARLSSON, Minna. Women who learn computing like men: different gender positions on basic computer courses in adult education. [<i>Ženy, jež se učí práci s počítačem jako muži: rozdílné genderové pozice v základních počítačových kurzech ve vzdělávání dospělých.</i>] JVET, Vol. 61, 2009, no. 2, p. 151-168, 6 tab., lit. 45. Autorka článku tvrdí, že výzkumy genderu ve vzdělávání dospělých velmi často pohlížejí na muže a ženy jako na jednotné a oddělené skupiny a neberou v úvahu variace uvnitř genderu. Ukazuje možný přístup k tomuto problému na studii 142 žen a 35 mužů navštěvujících základní počítačové kurzy ve švédských obecních střediscích vzdělávání dospělých. Mezi těmito studenty byly rozlišeny dvě skupiny podle způsobů učení a postojů k počítačům. Všichni muži a 20 % žen tvořili jednu skupinu, ve druhé byly pouze ženy. Studie se zaměřuje na „porušovatele“ genderových zákonů (<i>gender transgressor</i>), tzn. na ženy v mužské skupině, a srovnává je se zbytkem žen a mužů.</p>	<p>SMITH, Paul and PREECE, David. Postgraduate work-based learning programmes in English higher education: exploring case studies of organizational practice. [<i>Postgraduální učební programy založené na práci v anglickém vysokém školství: průzkumné případové studie organizační praxe.</i>] JVET, Vol. 61, 2009, no. 2, p. 169-182, lit. 18. První část článku vysvětluje povahu učení založeného na práci (<i>work-based learning</i> – WBL) a programů WBL a vládní strategii pro tyto programy ve vysokoškolském, zejména postgraduálním vzdělávání. Přehled programů WBL nabízených třemi anglickými univerzitami. Analýza názorů vyučujících a vedoucích pracovníků na fungování programů. Za přínosy programů se považuje flexibilita, kariéerní vývoj studentů a zvýšený vliv studentů na učební proces a obsah. Mezi problémy patří nedostatek povědomí o programech a zájmu o ně a odpor vůči nim ze strany širší univerzitní akademické obce.</p>
<p>LIM, David. Testing the effectiveness of a quality assurance system: the example of Hong Kong [<i>Testování efektivnosti systému zajišťování kvality: příklad Hongkongu.</i>] JVET, Vol. 61, 2009, no. 2, p. 183-202, 2 obr., 2 tab., lit. 44. Fungování systému zajišťování kvality v terciárním vzdělávání je spíše pravidlem než výjimkou vzhledem k víře, že bude zlepšovat kvalitu. To však není snadné prokázat. Tři způsoby poskytování důkazů: apriorní metoda, metoda zpětného zjišťování kroků a externí evaluace. Jako případová studie je použit systém zajišťování kvality Rady pro profesní přípravu v Hongkongu, avšak zjištění o výhodách a nevýhodách využití těchto metod jsou relevantní pro testování efektivnosti systému zajišťujících kvalitu i v jiných vzdělávacích institucích.</p>	<p>HAGER, Paul and JOHNSON, Mary C. Learning to become a professional musician: going beyond skill and technique. [<i>Učit se profesionálním hudebníkem v orchestru: jít za dovednosti a techniku.</i>] JVET, Vol. 61, 2009, no. 2, p. 103-118, lit. 48. Současné teorie učení obsahují předpoklady o druhu a rozsahu znalostí a dovedností vyučovaných ve formálních kurzech, které připravují nováčky na profesionální praxi. V kontextu výkonného umění je stále kladen důraz na individuální dovednosti a odborné zvládnutí oboru a porovnávání s ostatními. Případová studie alternativního vzdělávacího programu vytvořeného velkým orchestrem, který slouží k uvedení mladých hráčů mezi profesionální hudebníky. Různé způsoby učení v praxi.</p>

Nové knihy v knihovně

České školství v mezinárodním srovnání : stručné seznámení s vybranými ukazateli publikace OECD Education at a Glance 2009. 1. vyd. Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání, 2009. 125 s. (OECD) ISBN 978-80-211-0582-9 (Viz též článek *Absolvování středních škol v zemích OECD na straně 3-5 tohoto Zpravodaje.*) Sg. 26900

NÚOV.

Aktuální problémy dalšího vzdělávání učitelů odborného výcviku a odborných předmětů v ČR : sborník příspěvků ze 7. konference partnerství TTnet ČR : konference se konala 9. - 10. června 2009 v Kostelci na Černých lesy / editorka: Hana Čiháková. Praha : Národní ústav odborného vzdělávání, 2009. 29 s. ISBN 978-80-87063-23-4 Sg. 26901

BROWNE, Anthony.

Úprk rozumu : politická korektnost a smrt veřejné rozpravy v moderní Británii. 1. vyd. Praha : Dokořán, 2009. 157 s. (PNK ; sv. 3). Název originálu: *The retreat of reason. Political correctness and corruption of public debate in modern Britain.* ISBN 978-80-7363-240-3 Sg. 26889

Navzdory tomu, že historie jednoznačně ukázala, že úspěšnou moderní demokratickou společnost lze budovat pouze jako společnost, ve které se odlišným názorům čelí slovy, nikoli policejním stíháním, jsou politicky korektní lidé velmi úspěšní v omezování svobody projevu. Tak se však sami usvědčují, kdyby si byli svým názorem jisti, nemuseli by se tolik bát diskuse.

Visegrád 1335. / edited by György Rácz. Bratislava : International Visegrad Fund, 2009. 183 p. Text latinsky, anglicky, česky, maďarsky, polsky a slovensky. ISBN 978-80-970159-7-8 Sg. 26890

Také Karel IV. ve svém životopise věnoval sjezdu zmínku, a poněvadž mu byl osobně přítomen, můžeme od něj očekávat autentickou výpověď. Nelze se však divit, že Karel nenapsal nic o zákulisním jednání, přesto je jeho líčení zajímavé, protože vyzvedává pouze česko-polsko-uherské politické spojenectví a nemluví o arbitrážním soudu ve věci sporů mezi Polskem a Řádem německých rytířů. Ve svém díle Karel uvedl, že jeho otec už byl na Visegrádě, když on sám tam přijel, pak popsal výše uvedené rodinné vztahy mezi panovníky a nakonec vyprávěl o původu česko-polského konfliktu.

PLHÁKOVÁ, Alena.

Učebnice obecné psychologie. 1. vyd., dotisk 2008.

Praha : Academia, 2008. 472 s.

ISBN 978-80-200-1499-3

Sg. 26902

Většina lidí si uvědomuje, že si ze svých školních vědomostí a osobních zážitků pamatuje poměrně málo. Lidé vyššího věku znepokojeně pozorují, že stále zapominají jména a obtížněji se učí. Je zřejmé, že mnohé údaje, které jsme uložili do paměti, se z ní postupně ztrácejí nebo je v ní nedovedeme najít. Zapomínání však nelze pokládat za jednoznačně nežádoucí proces.

Ekonomické indikátory ve vzdělávání : indikátory OECD : metodická příručka. 1. vyd. Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání, 2008. 71 s. ISBN 978-80-211-0568-3 Sg. 26893

Pracovníci a pracovní podmínky ve vzdělávání : indikátory OECD : metodická příručka. 1. vyd.

Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání, 2009. 53 s.

ISBN 978-80-211-0578-2

Sg. 26892

Výkonové indikátory ve vzdělávání : indikátory OECD : metodická příručka. 1. vyd. Praha : Ústav pro informace ve vzdělávání, 2008. 67 s. ISBN 978-80-211-0563-8 Sg. 26891

BRAUN, Roman.

Umění rétoriky : lépe mluvit - více dokázat. 1. vyd. Praha : Portál, 2009. 234 s. Název originálu: *Die Macht der Rhetorik.* ISBN 978-80-7367-539-4 Sg. 26894

Posluchači nepředpokládají, že jste vševědoucí. Přiznáním, že v nějaké oblasti jsou posluchači znalejší než vy, jen posilujete svou věrohodnost. Tím spíše od vás přijmout vaše znalosti.

HANSEN ČECHOVÁ, Barbara.

Nápady pro rozvoj a hodnocení klíčových kompetencí žáků. 1. vyd. Praha : Portál, 2009. 117 s.

ISBN 978-80-7367-388-8

Sg. 26895

Základem vyjadřování o druhém člověku by měl být popis pozorovaného, ať je to dítě, nebo dospělý. Je to pravidlo pro školu i pro soukromý život, neboť je to jedna ze zásad efektivní komunikace. Sami pro sebe si soudy tvořit můžeme, avšak jejich sdělování je ošidné. V rozhovoru, či dokonce v písemném projevu se držme faktů, tedy toho, co lze vyjádřit popisem situace, a toho, co mohli vidět či slyšet i ostatní.

MEZERA, Antonín.

Pro jaké povolání se hodím? / jak si vybrat střední a vyšší odbornou školu a snad i budoucí povolání. 2., aktual. vyd. Praha : Computer Press, 2008. 178 s.

ISBN 978-80-251-2395-9

Sg. 26879

Profesní orientaci lze chápat jako postupný proces výběru určité životní dráhy, která reflektuje zejména charakteristické rysy sebepojetí žáků a jejich typické osobnostní vlastnosti. Úkolem kariérového poradenství dnes již není ani tak doporučení vhodné a všestranně vyhovující profese, neboť v dnešním globálním světě to často není ani reálně možné, ale zejména pomoc při systematické výchově žáků k volbě vhodného povolání, které svým nositelům usnadní profesní mobilitu v dnešním postmoderním a snad až příliš komplexním světě.

CHILDRESS, David Hatcher.

Nikola Tesla a jeho tajné vynálezy. Praha : Dobra, 2008. 190 s. Název originálu: *The Tesla Papers*

ISBN 978-80-86459-57-8

Sg. 26880

Podobných výsledků se dobereme i v případě úspory energie v podobě uhlí, které je v dnešní době nerozlučně spjata s výro-

bou železa. V některých zemích, jako například ve Velké Británii, jsou již znát škodlivé účinky plynutí energiemi. Cena uhlí neustále roste a chudí lidé upadají do stále větší nouze. ... Je naší povinností vůči budoucím generacím, abychom nechaly uhelné pánve nedotčené nebo abychom jich vytěžili co nejméně do té doby, než vynalezneme dokonalé procesy spalování uhlí.

EACEA.

Hochschulbildung in Europa 2009: Entwicklungen im Rahmen des Bologna-Prozesses. Brüssel : Eurydice, 2009. 67 s.

ISBN 978-92-9201-022-5

Sg. 26823 N

CEDEFOP.

The relationship between quality assurance and VET certification in EU Member States. [Vztah mezi zajišťováním kvality a certifikací OVP v členských státech EU.]

Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2009. 64 s. (Cedefop Panorama series)

ISBN 978-92-896-0615-8

Sg. 26885

*Z obsahu: Evropský politický kontext * definice termínů a objasňování koncepcí * cíle studie a zkoumané otázky * rozsah studie * použité metody * metody a přístupy zajišťování kvality * organizace zapojené do zajišťování kvality certifikace * aplikace evropských a mezinárodních kritérií a nástrojů zajišťování kvality * Evropský rámec kvalifikací.*

CEDEFOP.

Vocational education and training in Sweden : short description. [Odborné vzdělávání a příprava ve Švédsku. Stručný popis.]

Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2009. 70 s. (Cedefop Panorama series ; 180)

ISBN 978-92-896-0619-6

Sg. 26897

VOLMARI, Kristiina, HELAKORPI, Seppo and FRIMODT, Rasmus (Eds).

Competence framework for VET professions : handbook for practitioners [Rámec kompetencí pro profese v OVP. Příručka pro praktiky.]

Helsinki : Finish National Board of Education, 2009. 54 s. ISBN 978-952-13-4117-5

Sg. 26886

též na http://www.oph.fi/english/publications/2009/Competence_framework_for_VET_professions

Vzdělávání učitelů, instruktorů, mistrů apod.

CHRISTENSEN, Clayton M., HORN, Michael B. and JOHNSON, Curtis W.

Disrupting class : how disruptive innovation will change the way the world learns. [Vyrušování při hodině. Jak rušivé inovace změní způsob, jakým se svět učí.]

New York : McGRAW-HILL, 2008. 238 s.

ISBN 978-0-07-159206-2

Sg. 26887

*Kapitoly: Proč činí školám potíže vyučovat rozdílně, když se každý žák rozdílně učí * Dochází k posunu: školy plní potřeby společnosti * Přecpané školní počítače (budou v případě, že se nová technologie vloží do staré vzdělávací struktury) * Rušivé využití počítačů (nejlepší způsob, jak zavést učení založené na počítači, je nedat k němu žádnou jinou alternativu) * Systém učení zaměřeného na žáka (napřed je třeba vyřešit důležité problémy mimo tradiční školní třídu a potom teprve řešit problémy ve třídě) * Vliv prvních let na úspěšnost žáků (v mateřské škole už může být pozdě) * Zlepšit výzkum vzdělávání (jakým směrem by se měl výzkum vzdělávání ubírat, aby se zlepšila předvídatelnost ve vzdělávání) * Vytvořit konsensus pro změny (přechod k technologii zaměřené na žáka vyžaduje mnohé změny v managementu a v organizaci) * Dát školám správnou strukturu pro inovace (jaké druhy týmů jsou vhodné pro provádění změn).*

Jedna z pochvalných poznámek o knize: Žáci mají v současné době prospěch z výkonné technologie, která neustále hodnotí dovednosti a zájmy a podle toho přizpůsobuje poskytovaný obsah. Bohužel k tomu dochází až po škole, když hrají hry. Clayton Christensen a jeho kolegové popisují, jak budou rušivé technologie personalizovat a v důsledku toho revolucionizovat učení. Tuto knihu by si měl přečíst každý vedoucí pedagogický pracovník, pak o ní pohovořit na nejbližší schůzi učitelského sboru, kde by společnou diskusí dospěli k tomu, jak se mohou stát součástí zlepšení, jehož vlna má přijít. (Překl. AK)

Úryvek z knihy: The scary thing about this situation is that democracy – the primary tool that the law allows – is effective only in the upper-right circumstance, when there already is broad, preexisting consensus on what is wanted and how the world works. And what is worse, like all the tools in the matrix's culture quadrant, democracy is not an effective tool for radical change. So it is possible that changing public school is impossible?

Zajímavé internetové adresy

Národní agentura pro evropské vzdělávací programy

NAEP jako součást Domu zahraničních služeb MŠMT koordinuje vzdělávací programy mezinárodní spolupráce. Vznikla díky nové generaci Programu celoživotního učení

na léta 2007-2013 a přebrala aktivity národních agentur programu Sokrates a Leonardo da Vinci. Odpovídá za realizaci Programu celoživotního učení v ČR. Úkolem NAEP je také vytvářet informační systém o vzdělávacích programech EU a o jiných mezinárodních aktivitách. <http://www.naep.cz>

Zpravodaj – Odborné vzdělávání v zahraničí vydává Národní ústav odborného vzdělávání, Weilova 1271/6, 102 00 Praha 10, www.nuov.cz.
Redaktorka: Anna Konopásková, anna.konopaskova@nuov.cz, tel. 274 022 133, fax 274 863 380.